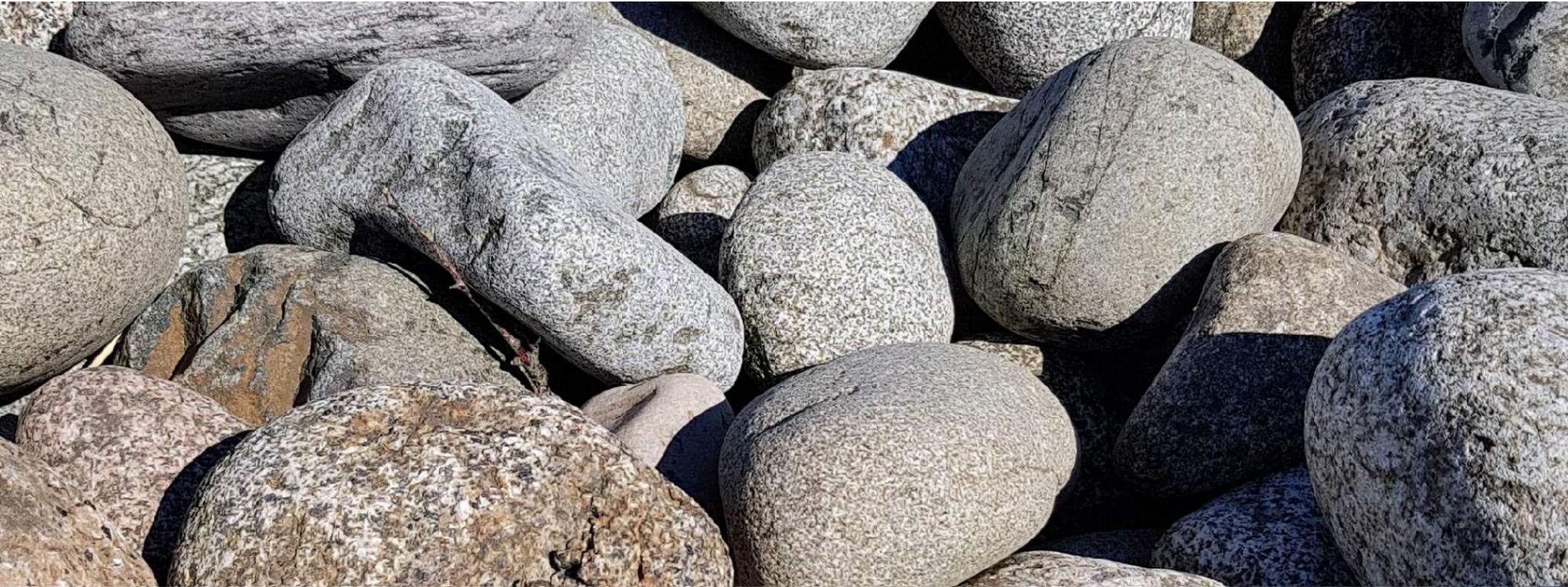

Workshop i natur- och kulturvägledning

Världsarvet Höga kusten/Kvarkens skärgård

Vasa, 23 oktober 2018.

**LYSTRA – UPPLYSNING OCH UPPLEVELSER
I VÄRLDSARVET
HÖGA KUSTEN/KVARKENS SKÄRGÅRD**

Oktober 2018
Malin Henriksson

LYSTRA - BASFAKTA

- Interreg Botnia-Atlantica finansierar 60 %
- Total budget 1,4 miljoner euro
- Pågår från 1 januari 2018 till 31 december 2020
- 6 projektpartners, Forststyrelsen är projektägare

Länsstyrelsen
Västernorrland

SGU
Sveriges geologiska undersökning

V A S A .
V A S A .

PROJEKTETS MÅL

Lystra har tre huvudsakliga mål och de ska vi nå genom våra sex delaktiviteter

1. Fler besökare i världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård
2. Ökad förståelse för världsarvets värden
3. Förbättrade kunskapsunderlag för ett hållbart nyttjande av världsarvet

PROJEKTETS AKTIVITETER

KOMMUNIKATION

PROJEKTLEDNING

VÄGLEDNINGSPLANERING

GEOLOGISK KUNSKAP

DIGITAL INFORMATION

UTBILDNING OCH FÖRMEDLING

Hemsida: www.kvarken.fi/lystra
www.merenkurkku.fi/hankeet/lystra
www.kvarkenworldheritage.fi/projects/lystra

Sociala medier:

[@kvarkenworldheritage](#)

[@världsarvethögakusten](#)

Kvarkens skärgårds fb

Naturum Höga Kustens fb

AKTIVITET 3: VÄGLEDNINGSPLANERING

**Vad betyder världsarvsstatusen?
Varför är Höga Kusten och Kvarkens
skärgård ett världsarv? Hur berättar vi
om det på bästa sätt åt olika besökare?**

Centrum för naturvägledning (CNV)
fungerar som konsult

AKTIVITET 3: VÄGLEDNINGSPLANERING

2018

- Besöksmålskartering
- Besökarundersökning
- Skolningsdag för utbildning av projektpersonal och finansiärer (18.9 i Kvarken)
- **Workshops för invånare och aktörer i både Höga Kusten och Kvarkens skärgård** (23.10 i Kvarken & 25.10 i Höga Kusten)
- Presentera resultatet av besökarundersökning i Höga Kusten sommaren 2018 jämfört med Kvarken 2017
- Börja skriva planen

Roger von Walden/Flickr

AKTIVITET 3: VÄGLEDNINGSPLANERING

2019

- Workshop 2:
22 januari i Kvarken
24 januari i Höga Kusten
- Färdig plan

2020

- Testa metoder
- Utvärdering av metodtester
- Presentation av resultaten

SAMMANFATTNINGSVIS

Med hjälp av vägledningsplanen ska vi öka förståelsen för världsarvets värden

- få en bred förankring i hur vi alla förmedlar världsarvets tema
- underlätta för olika aktörer att använda sig av världsarvets tema
- Lystra har en viktig roll för världsarvet framöver

EUROPEISKA UNIONEN

Interreg
Botnia-Atlantica

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Upplägg för dagen

Eftermiddag (14 – 15:55)

Om projektet och den här dagens roll

Berätta om oss själva och världsarvet

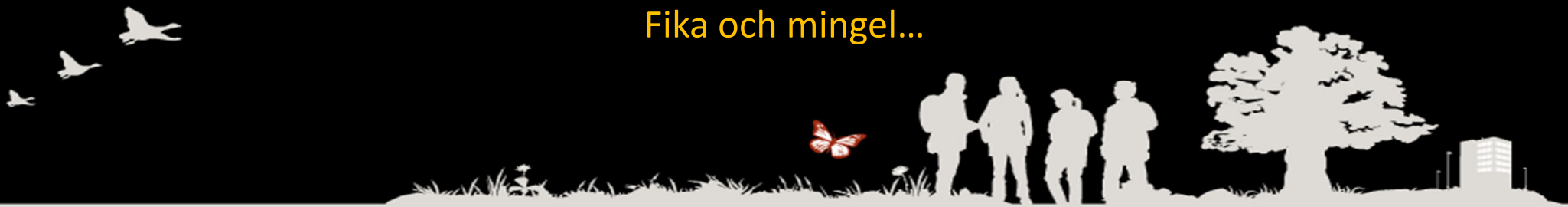
CNV:s intryck av området

Om natur- och kulturvägledning

Förslag till tema för vägledningen

Diskussion: Hur fungerar temat?

Fika och mingel...

Upplägg för dagen

Kväll (16:25 – 20)

Diskussion: Världsarvets betydelse för mig och samverkan kring temat

Resultat från besökarundersökningar

Diskussion: Stämmer bilden av besökare?

Matpaus

Gruppövning: Platser, värden och besökare

Avslutande reflektion och nästa steg

Syfte med dagen

Höga kustens och Kvarkens gemensamma kärnbudskap

- Vad gör vårt gemensamma världsarv unikt?
- Hur formulerar vi kärnbudskapet?
- Hur kan det bidra till våra olika verksamheter?

Målsättning

Tillsammans se till att världsarvets kärnbudskap fungerar och även ger ett mervärde i er kommunikation.

Vad händer med er input?

Centrum för naturvägledning

Per Sonnvik
Lena Malmström

Kompetensresurs, utvecklingsnav och mötesplats för alla som arbetar med natur- och kulturvägledning.

- Finns på Institutionen för stad och land på SLU
- Naturvårdsverket huvudfinansiär
- Externa uppdrag

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Centrum för naturvägledning (CNV)

Vem är du?

Vilken är din roll i världsarvet?

CNV:s intryck från besök av världsarvet

Centrum för naturvägledning

Reflektioner från Höga kusten 30-31 maj

**höga
kusten**
VÄRLDSARV
WORLD HERITAGE

Många avsändare

Samisk kulturmiljö

Hällmarker & blått hav
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri

Rotsidan

Gaehoe jh plaaives mearoe
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri-baaska

Piney Rockies & Blue Baltic Sea
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri

Gaehoe jh plaaives mearoe
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri

Lappkåmjon hagei strax S om gållgeŋtejn til Rotsidan, endast 60-100 m til høger av den. Terrængen overfor mimmer oss om kulturlandskapet som oppsto: Gaehoe betyder "bratt berg med myrdekt tall".

Den av ornbarna senaste kända flytningen gick til over Gavalikaŋdrens is - Adai-Falvik år 1908 reŋhjoid. Bland skolbarnen fanns en syskonbarn fra Falvik. De var ca 17-15 år. Den yngsta flickan komoŋs flera år, de stod länge. En annan flicka fra Falvik blev denna vinter omsurpan av samma reŋhjoid, något som redan då opplevtes som ganske uvirkelig. "Da staf "had'e en av reŋskåarn rogal, hon stod still - all' gick väl".

Ivern hos hoptama var vanlig, de drogs til det salt som havet har avtude. En gång skiver Olov leannas bænget var osaker. Reŋskåmskarnstafet stige lunge med ut olva fnyden eller til fastlandet... Natten efter brote isen upp.

I Nyarna Misjo, mot Børhåm (vi rekommenderer en tur dertil) and lunge ålvængen mot Hågguvi Noringråvållen på kulturliden i Børhåm bodde samiska familjer på 17-1800 talet. 1748 ser vi Misjo på brospåret Lars och Anders Andersson med fruarna Christin Andersdotter resp. Doris Jonsdotter med barn.

Gaehoe jh plaaives mearoe
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri-baaska

Hällmarker & blått hav
Kraŋfõrn Sámiška kultuŋri

Rotsidan

Lappkåmjon lea beaŋe 50-100 m, dan baakaan raste kåŋepelen mi Rotsidan gåakoe jáhta. Diste dæpe dan bijalen lea nommen daan kulturråbbaakase vadtoerne. Gaehoe lea buŋnives, gehke laante vuemie, muŋten leheien bijerde váakoe jh dæapeve hýven jallåtoerne dæapeve oárvone.

Diste minnemes jalltoerne maan daemie vuonehe muphuŋn, jh doalle gosse Torhel Larsen Krok jageen 1928, stobere-ŋvæten medine. Caviŋkoeŋen jageen raxah, Adaieliste Falivisee boon jageen. Gaaŋh maahh Adaieliste skurene delle eŋeŋ-hrimmoin daŋdŋepje, edŋin vuastasth gosse krivine boði. Sákkie-maanjise in maan eperŋen Falivikeste. 7 - 16 in jageen báberes. Dan dan guhkeŋen daerie iŋdøppieŋen vuastasth guelie dhoŋe gosse soemm vuastasth báberie lott jh mjoe Falivikeste åkorne vuastasteine, delle dhte searnta vuemie dan dŋore tšilgkŋerŋen. Sáarries dŋepje báaboe-ålmepje til oalle fáarveme, miŋoen stie, edŋe gukåelieŋ jh hýven ruŋt gáeris. Daŋne de dæpe tøm searnta daerne. Daerne vuemie kreveŋe mire searnta raŋtj, mearoen searnta miŋa tornj. Jageen 1971 Olov Lundin gearneŋe Noringråvållen høg og vordst baŋa, och iŋ knieve dæle slåkke Nyarna. Furan jh Høgjøsmen geakoe báberaeme. Hŋepstie berge jh jh báaboe-ålmepj guhkeŋen giŋneŋen gæarnta buokelieŋ... muŋten jageen iŋ lækome.

Daan kulturråbbaakan meŋe Mjøŋbecke Børhåmven nasten dæpeve byorn merem, jh báaboeŋ gearneŋe Hågguvi Noringråvållen baaboe Børhåmvee samieŋe 17-1800 jageen årstien. Mjøŋvese jageen 1748 vrietle-guakŋen Lars jh Anders Andersson alltjageen giŋneŋgeine Christin Andersdotter jh Doris Jonsdotter jh maanaŋgeine årrogeine. Gaehoe jh plaaives mearoe baaska daerne Noringråvållene. Hŋorstog-Hørmese jáhta.

© Sametinget, 2018/2019

 EUROPEAN COMMUNITY
EUROPEAN UNION
Sámiška kultuŋri

Järestaviken

HÖGA KUSTEN

Landhåjningsstrappan, Nordingra

Man and Land uplift

The High Coast (in Swedish: *Höga Kusten*) is a world heritage site in the world's most dramatic coastal landscape. The coastline is a combination of land and sea, with high cliffs and deep fjords. The coastline is a combination of land and sea, with high cliffs and deep fjords. The coastline is a combination of land and sea, with high cliffs and deep fjords.

The Hohe Küste – ein Weltber

Die Hohe Küste ist ein Weltkulturerbe in der Provinz Norrbotten in Schweden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden.

Der Mensch und die Landschaft

Die Hohe Küste ist eine der schönsten Küsten in Norrbotten. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden.

Man and Land uplift

The High Coast (in Swedish: *Höga Kusten*) is a world heritage site in the world's most dramatic coastal landscape. The coastline is a combination of land and sea, with high cliffs and deep fjords. The coastline is a combination of land and sea, with high cliffs and deep fjords.

The Hohe Küste – ein Weltber

Die Hohe Küste ist ein Weltkulturerbe in der Provinz Norrbotten in Schweden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden.

Der Mensch und die Landschaft

Die Hohe Küste ist eine der schönsten Küsten in Norrbotten. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden. Die Küste ist eine Kombination aus Land und Meer, mit hohen Klippen und tiefen Fjorden.

Välkomnande

Stor bredd och inriktning på vägledningen

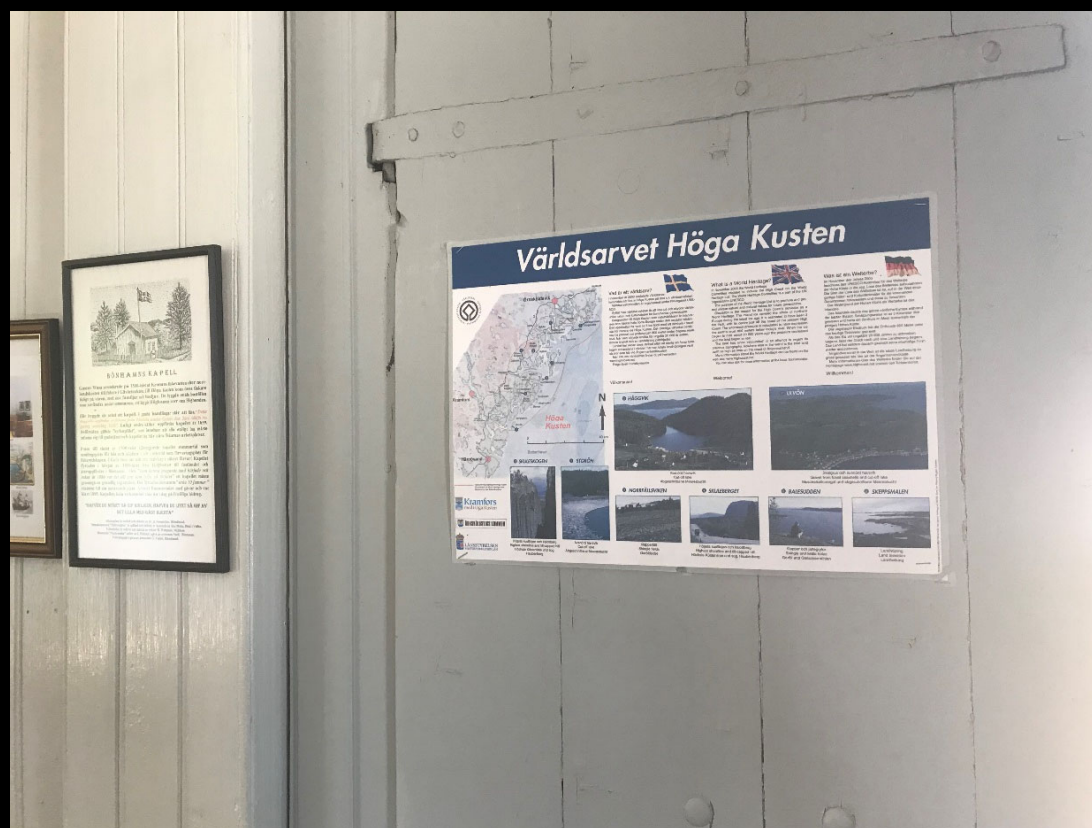

Intressant konst

Mer vägledning efterfrågas lokalt

Intressant men otydligt

Reflektioner från Kvarken 3-4 juli

Landhöjningen är påtaglig!
Områden inte så lättillgängliga.

De Geer-moräner

Olika sorters skyltar

Spännande historier som hjälper en att förstå landhöjningen

"För länge, länge sedan lekte en jättepojke i Kvarken. Han fyllde nävarna med stenar från den svenska sidan och släppte ner dem på den finska sidan. På så sätt blev Höga Kusten djup och stenfri och skärgården utanför Österbotten full med öar, grynnor och stenar."

Spännande potential i nya Världsarvsporten

Natur- och kulturvägledning

Centrum för naturvägledning

Natur- och kulturvägledning...

...underlättar för att lära sig om platser eller fenomen

...bidrar till mer än fakta

...får platser eller fenomen att kännas meningsfulla

...bidrar till att man knyter an till dem och reflekterar

...kan leda till handling

Natur- och kulturvägledning

...kommunikation, information och andra pedagogiska aktiviteter

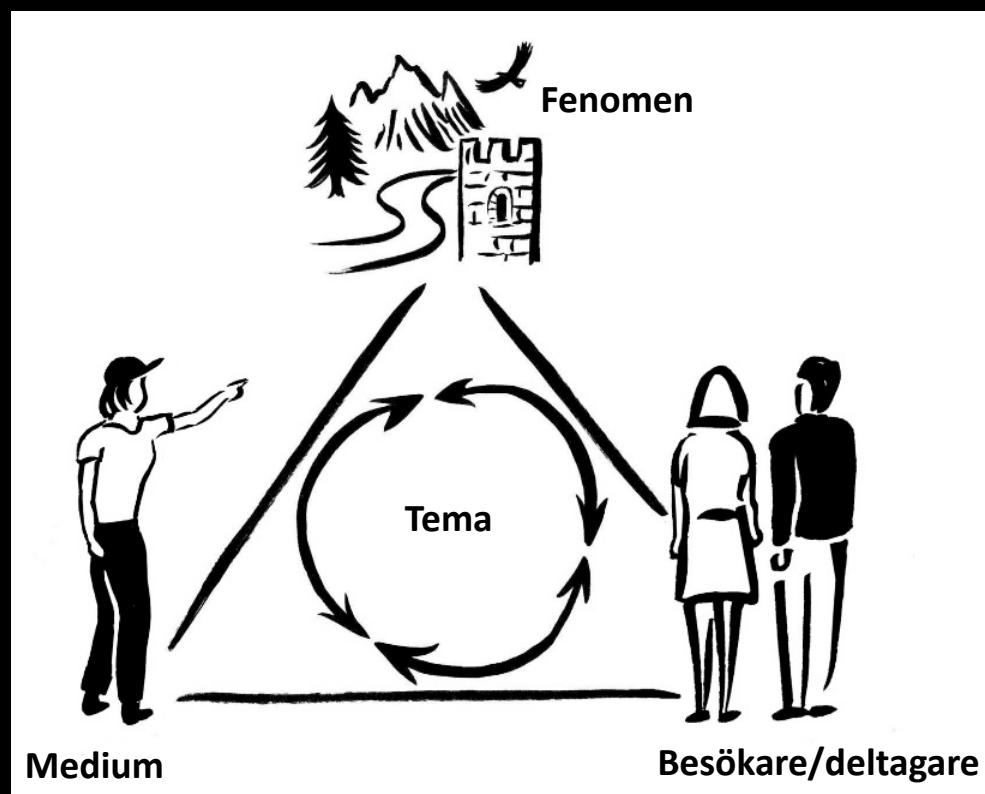
...underlättar för människor att uppleva och utveckla sin känsla för och kunskap om naturen och kulturlandskapet.

...utvecklar relation till naturen och kulturlandskapet.

...bemannade och obemannade

Kommunikation inom natur- och kulturvägledning

Kärnbudskap

Den tanke som man vill att besökaren ska ha med sig från natur- och kulturvägledningen.

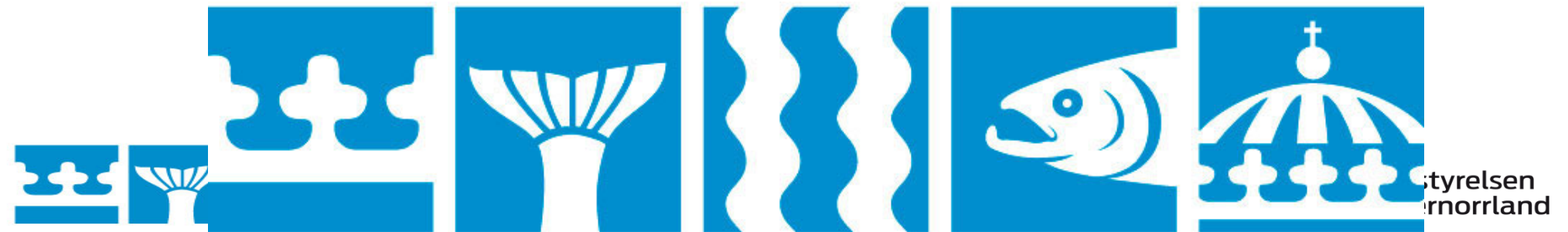
Jag tycker det viktigt att besökaren verkligen förstår att...

Naturvägledningsplan

Anna Carlemalm 2018-09-17

styrelsen
örnorland

Vår vägledning handlar om:

Världsarvet Höga Kusten
Kvarkens skärgård

Länsstyrelsen
Västernorrland

Specifikt vill vi berätta om:

- Varför är vi världsarv?
  - Isostatiska landhöjningen skapad av inlandsisen och havet
  - Som har gett attributen, spåren
  - Vilka effekter detta givit: kulturhistoriska, biologiska och geologiska. Människans anpassning till detta.
  - Varför är Höga Kusten högt och Kvarkens skärgård lågt?
  - Hur förstod man hur detta gått till: Vetenskapshistorien
  - Vad händer i framtiden?
- Vad är ett världsarv?
  - Världsarv i världen, varför världsarv finns, UNESCO.

Länsstyrelsen
Västerbotten

*Vad vi verkligen vill
att besökarna ska förstå om
vårt Världsarvet HK KS är att:
(Temat)*

Världsarvet Höga Kusten Kvarkens skärgård
är den bästa platsen att förstå och uppleva
landhöjningen efter den senaste istiden.

Länsstyrelsen
Västernorrland

Några tankar som besökaren kan ta med sig hem?

- Höga Kusten och Kvarkens skärgård är tillsammans det bästa stället i världen att förstå och uppleva landhöjningen orsakad av den senaste nedisningen.
- Vad orsaken till landhöjningen är.
- Kunna läsa landskapet och se spåren som havet har lämnat då landet har höjt sig.
- Representerar Östersjöns historia.
- Världsarvstanken
- Genom förståelse få en djupare tillhörighet till landskapet.
- Vi representerar en viktig del av Sveriges och Finlands geologiska historia.
- Att UNESCO utsett Höga Kusten Kvarkens skärgård till världsarv för att området är unikt.

Funkar det föreslagna temat?

Världsarvet Höga Kusten Kvarkens skärgård är den bästa platsen att förstå och uppleva landhöjningen efter den senaste istiden.

Länsstyrelsen
Västernorrland

Underteman

Varje plats ska berätta någon del i temat och med tanke på:

- Varför är vi världsarv?
- Vad är ett världsarv?

Särskilt att tänka på/ inte glömma bort:

- Världsarvstanken
- Kulturhistorien
- Biologin

Hur väl fungerar det föreslagna temat?

1. Hur väl kopplar det föreslagna temat till mina egna aktiviteter och vad jag vill berätta om världsarvet? Kopplar det väl till mitt medhavda föremål?
2. Hur kan jag bidra till att kommunicera temat/världsarvets kärnvärden?

Fika och mingel

Diskutera gärna:

1. Vad världsarvet betyder för mig.
2. Vad som är mest fascinerande med landhöjning.

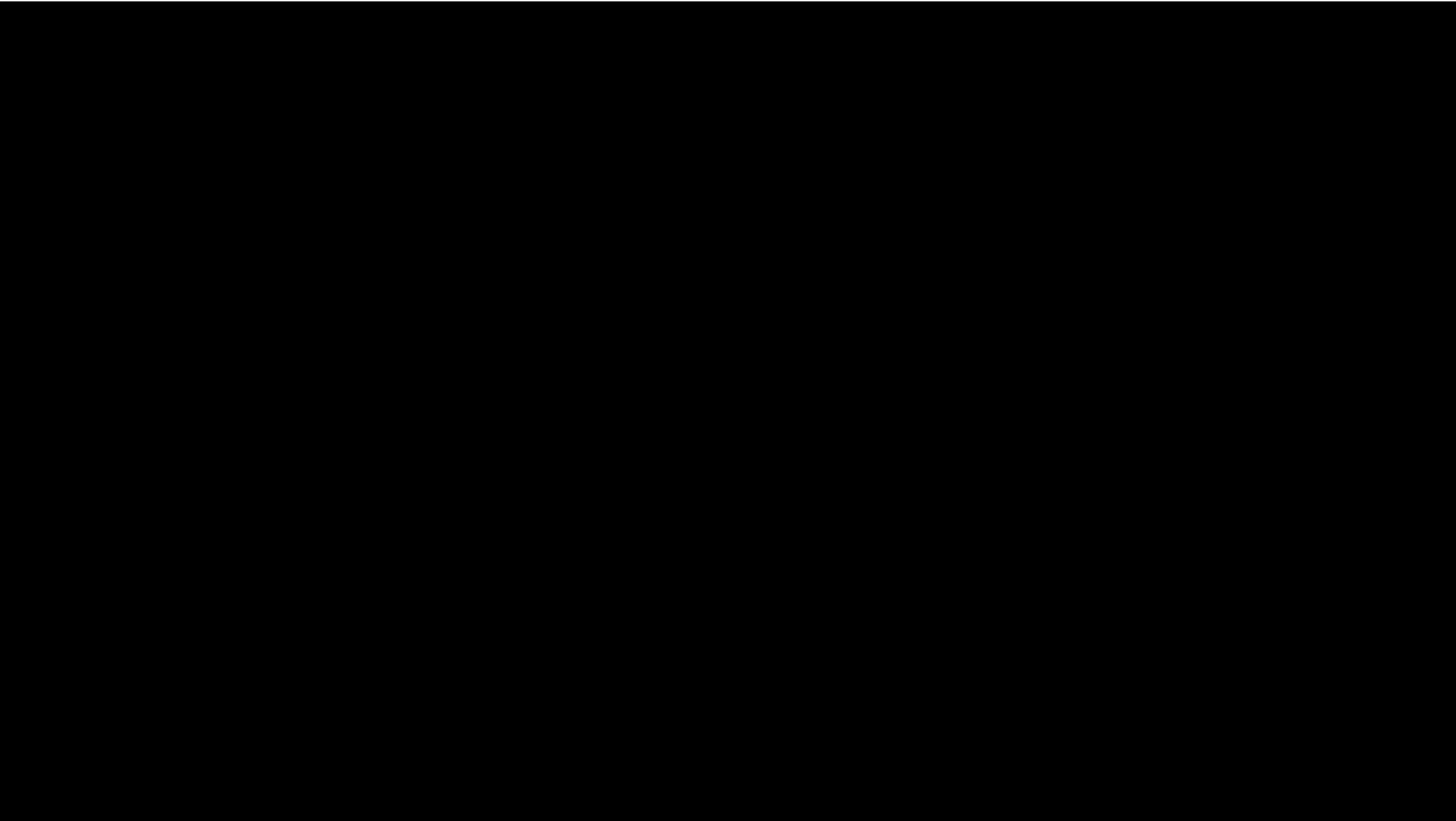

Gruppdiskussion:
Världsarvets betydelse för mig
och samverkan kring temat

1. Hur viktigt är det för lokala aktörer att kommunicera världsarvet? Vilket mervärde ger världsarvet till våra verksamheter?

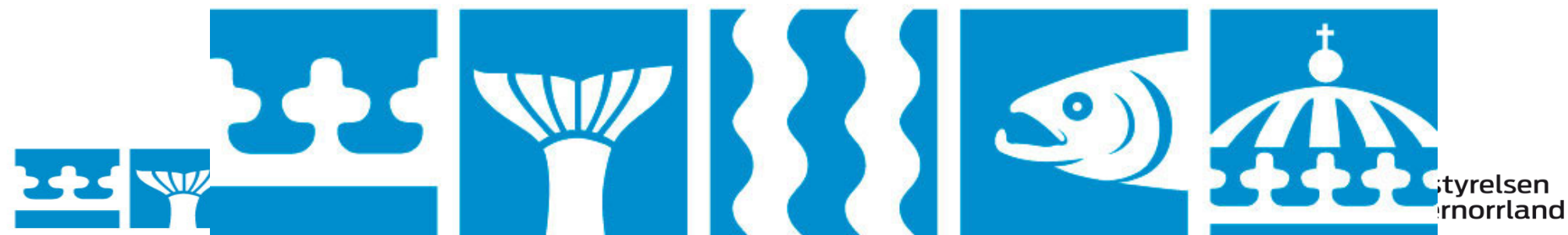
2. Hur kan arbetet med tema och naturvägledningsplanen hjälpa oss?

3. Vilket stöd behöver vi aktörer för att kunna arbeta med och engagera oss i kommunikationen om världsarvet?

Besökarundersökning Världsarvet 2017-2018

Patrik Bylund 2018-09-18

Besökarstruktur (Kvarken)

- 78% av besökarna är i grupper om 2-5 personer
- 6% besöker världsarvet ensam
- Flest antal 55-64 år, sedan 45-54 år
- Yngre kvinnor, äldre män
- Välutbildade
- 1/3 från närområdet i HK, knappt hälften i KS

Vad ska du göra i området?

- 80% vandrar eller promenerar
- Över 50% vill titta på naturen
- 30% Naturfotografering
- Väldigt lika svar i Kvarken och Höga Kusten
- Övernattande besökare stannar 3 dygn

Vad är viktigt för dig under besöket?

- Uppleva naturen 97%
- Landskapet 97%
- Avkoppling 81%
- Umgås 84%
- Uppleva äventyr 66% (Kvarken 20%)

Är du nöjd med ditt besök?

- Överlag nöjdhet 4,4 HK och 4,2 Kvarken (1-5)
- Tillgänglighet 55% nöjda
- Avfallshantering 54%/ 60% nöjda
- Parkeringar, vandringsleder 97% nöjda HK
- Infotavlor 80% och vandringsleder 80% KS
- 41%/43% besökte området för första gången

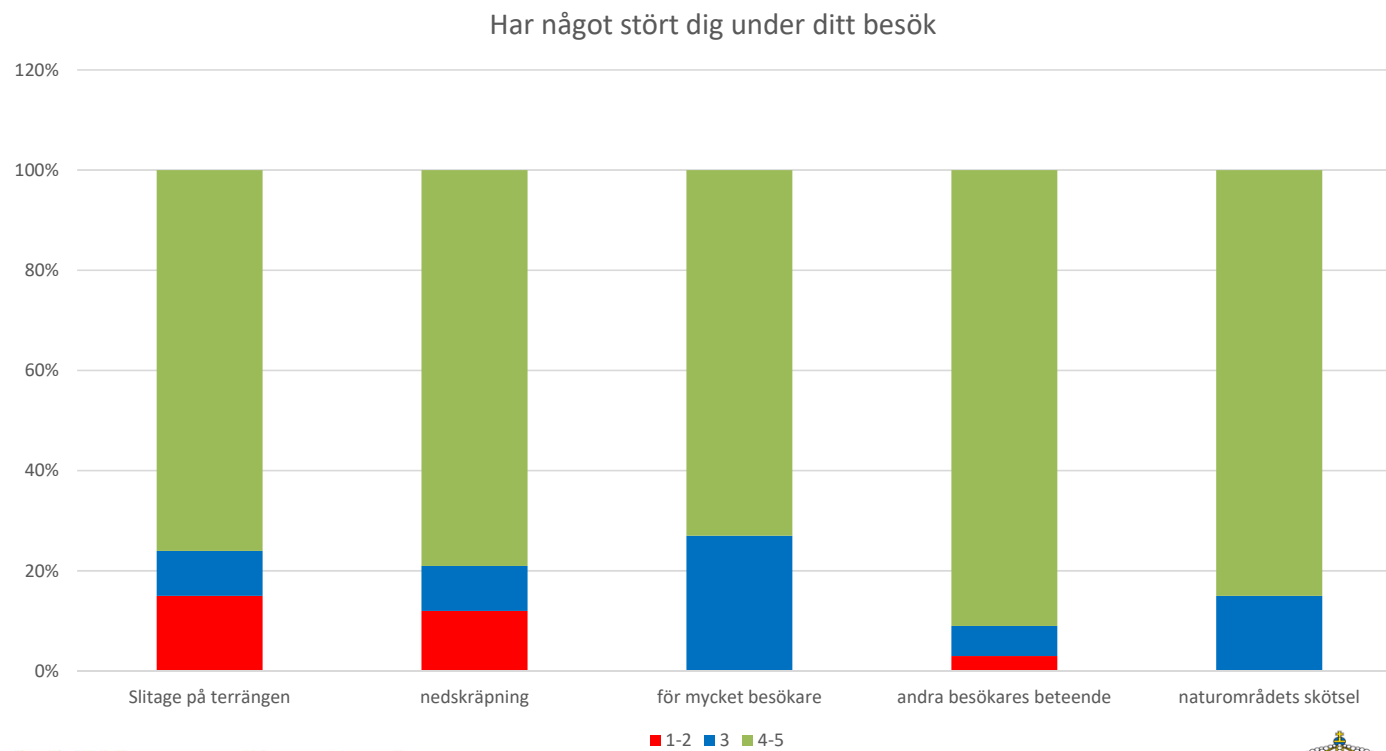

Uppfylldes dina förväntningar?

- Naturmiljö 95%
- Kulturmiljö 71%/80%
- Presentation av världsarvet 75%
- Leder och friluftsanläggningar 89%/80%

Har något stört dig under ditt besök?

Länsstyrelsen
Västernorrland

Kunskap

- 85% av besökarna visste att Höga Kusten/Kvarkens skärgård var ett världsarv innan de besökte området.
- 71% i Kvarken och 63% i Höga Kusten svarar att de vet varför området är ett världsarv

Vikten av världsarvsstatus

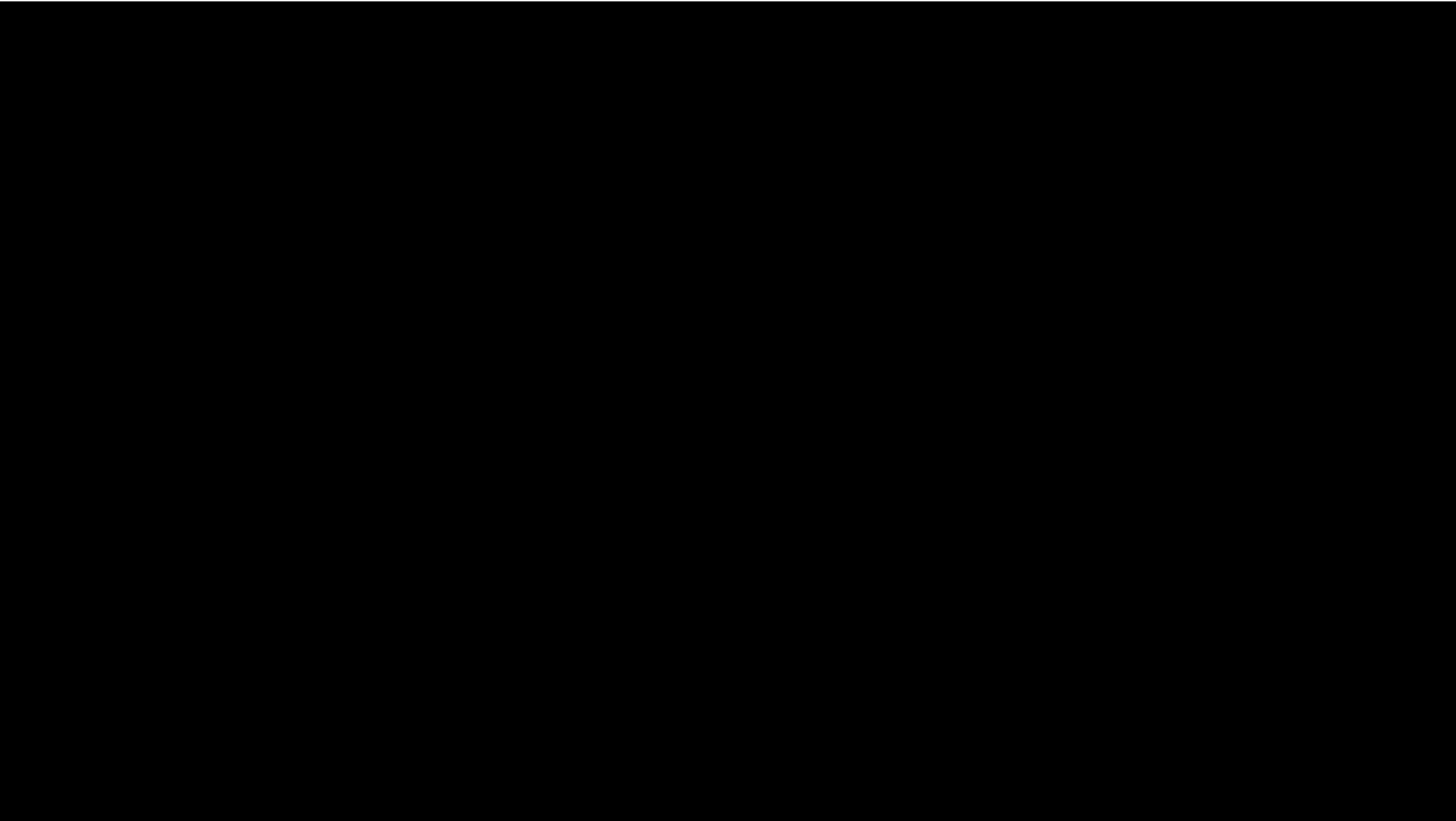
- Kvarken: 50% anger att det var viktigt som en reseanledning
- Höga Kusten: 25% anger att det var viktigt
- Kvarken: 35% oviktigt
- Höga Kusten: 65% oviktigt

Diskussion:
Stämmer bilden av besökare?

Diskussion: Stämmer bilden av besökare?

- 1. Stämmer bilden? Vill ni komplettera den? Fyll på utifrån era erfarenheter.
- 2. Hjälps åt att försöka gruppera besökarna . Vad är de intresserade av? Vilka behov har de?
- 3. Finns det andra besökare ni skulle vilja ha?

Gruppövning:
Platser, värden och besökare

Reflektion och utvärdering.
Nästa steg.

Stort tack!

Planering av natur- och kulturvägledning

Centrum för naturvägledning

Planering av natur- och kulturvägledning

Syfte med planen för världsarvet

- Lyfta fram det unika med världsarvet och ta fram en gemensam berättelse för hela världsarvet.
- Visa hur världsarvet ska presenteras på olika besöksplatser, såväl fysiska som digitala.
- Ge besökare en bättre upplevelse och förståelse för världsarvet.

Området är definierat!

1. Inventera områdets värden

- Beskriv värden för natur- och kulturvägledning
- - vad är unikt och speciellt med området?
- Lär känna besökarna – vem ska vägledningen vända sig till?
- - besökarkategorier
- Kartlägg befintlig natur- och kulturvägledning
- Gör en överblick över aktörer och intressenter
- Vilka resurser finns för natur- och kulturvägledning?

2. Planera framåt!

- Välj målgrupper
- Definiera tema (och underteman)
- Välj resurser (värden) och platser för natur- och kulturvägledning
- Formulera mätbara mål

3. Välj media och kanaler

- Val av metoder och produkter
  - Guidningar, utställningar, natur- och kulturstigar, upptäckarplatser, storytelling, appar, webbkameror, utmaningar och äventyr...
- Beskriv det som valts
- Testa före sjösättning
  - Test av pilotprodukter planeras i detta projekt

En mangfold av metoder

4. Planera för genomförande

- Samverkan, ansvar, roller
  - Vem gör vad och när?
- Ekonomi och resurser
  - Vad behövs för att uppnå målen, genomföra föreslagna åtgärder och förvalta resultatet?
- Planera för utvärdering

Lycka till med natur- och kulturvägledningen!

Hur samverka med lokala aktörer i kommunikationsarbetet?

3. Hur kan lokala aktörer stöttas och engageras i arbetet med planen och kommunikationen?
4. Vad tror ni att de lokala aktörerna har för önskemål, tankar, förväntningar på destinationsutvecklingen?
Hur kan arbetet med temat och vägledningsplanen hjälpa dem?